

พูดถึงโรงเรียนขนาดเล็ก (2)

บันทึกนอกห้องเรียน

โครงการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ :

Media for all project

Mediaforall.project@gmail.com

http://www.chumchontai.com

สมาคมนักเรียนทางเลือก

-1-

โ

รเรียนบ้านไทรงาม อ.นาโยง จ.ตรัง

ชนิษฐา จุลบล แกนนำชุมชน สะท้อนว่า "โรงเรียนบ้านไทรงาม เข้าเกณฑ์เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมาปีที่ 4 แล้ว แต่สำนักงานเขตไม่ กล้ายุบเพราะที่จังหวัดตรังมีชมรมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 62 โรง หากยุบก็จะเหลือไม่กี่โรงจึงไม่กล้ายุบ

ที่ผ่านมาโรงเรียนได้พยายามแก้ไขปัญหามา โดยได้ใช้กระบวนการ วิจัยฝ่ายท้องถิ่นในการเรียนการสอน นับตั้งแต่ปี 2539 ผลจาก การทดลอง ทำให้โรงเรียนผ่านการประเมิน เพราะครูตั้งใจทำเรื่อง การประเมินมาก แต่พอมาดูผลผลิตเด็กนักเรียนพบว่าเด็กยังไม่ สามารถอ่านออกเขียนได้คล่องและต้องให้ครูสั่งวิชาความรู้ไม่พอใจ นักเรียนจะรู้เฉพาะที่ครูสอนเท่านั้น เพราะห้องสมุดมีแต่หนังสือ แบบเรียน ทำให้เกิดความคิดที่อยากจะทำขยายสร้างการเรียนรู้ จัดทำ บุญเพื่อนำรายได้มาทำห้องคอมพิวเตอร์

โดยที่ผ่านมา จำนวนเด็กที่เข้ามาแต่ละปีตามข้อมูล คิดเกณฑ์ 120 คน โรงเรียนเคยสูงสุด 126 คน และก็ลดลงทุกปี เด็กที่คิดว่า น่าจะเข้ามาเรียนที่นี่แต่กลับไม่เข้าเรียน ทำให้เริ่มคิดว่าทำไม ก็เริ่ม มาวิเคราะห์ตัวเอง เห็นว่าต้องปรับตัว ครูอยากจะทำสอน แต่นักเรียน ไม่อยากจะทำเรียน จนเริ่มมาใช้เครื่องมือกระบวนการวิจัยในการสร้าง การเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยการหนุนเสริมของ สกว. พอใช้กระบวนการ การวิจัย ปรากฏว่าเด็ก ๆ อยากรมาโรงเรียนแม้กระทั่งวันหยุด เด็กไม่ อยากรกลับบ้าน อยากรเรียน การทำกระบวนการวิจัยมี 3 วง คือ ผู้ อำนวยการทำวิจัยกับครู ครูกับนักเรียน และนักเรียนทำกับชุมชน

โดยแต่ละชั้นปีจะมีโจทย์การวิจัยของตัวเองตามความเหมาะสม เช่น ป.1 เรื่องผัก ป.2 - ป.3 เรื่องข้าวไร่ ป.4 - ป.6 เรื่องนา ปัจจุบันมีเด็ก 105 คน เป็นเด็กเล็ก 29 คน ครู 7 คน

ผลจากการวิจัยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนของครูและเด็ก ปรับวิธีสอนเปลี่ยนวิถีคิด และชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วม เป็นทั้งพื้นที่ เรียนรู้ ครูผู้สอน ครูภูมิปัญญา"

โรงเรียนบ้านกุดเสถียร อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

โรงเรียนบ้านกุดเสถียร ก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2554 แต่ต่อมาเมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายยุบ ทำให้โรงเรียนถูกยุบ เมื่อปี 2543 เด็กต้องย้ายไปเรียนโรงเรียนใกล้เคียงห่างไป 3 กม. แต่ก็เกิดปัญหา เพราะชุมชนที่โรงเรียนใหม่ก็มองเด็กแบ่งแยก จัด อาหาร กิจกรรมต่างๆ ก็มีทะเลาะเลย มองข้ามเด็ก แก้อ้อ โตะ ครูกันที่

ที่ชนไปก็ไม่ได้ใช้

ปี 2545 ชาวบ้านบ้านเสถียร จึงเดินขบวนเรียกร้องขอทวง โรงเรียนคืน เพราะเด็กเดือดร้อน ชาวบ้านเช่ารถทกล้อไปประท้วง นั่ง ประท้วง 2 วัน จนได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองจนได้โรงเรียน กลับมา แต่กลับไม่ให้ครูมาสอนด้วย ชาวบ้านจึงมาจัดการเรียนการสอนเอง โดยที่ผ่านมามี โรงเรียน อาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ สร้างด้วยมือ ของชาวบ้าน ที่ดินก็เป็นของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นของชุมชน

แต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องโรงเรียน จนกระทั่งปี 2548 จึงมีการ บรรจุตำแหน่งผู้อำนวยการ แต่ ผอ.มาอยู่ได้ 7 - 8 เดือนก็ย้ายหนี เปลี่ยนผอ.มา 4-5 คน จนชาวบ้านละแวกนี้หมดความเชื่อถือ เชื่อมั่น โดยผอ.จรัส มารับตำแหน่งเมื่อปี 2550 พอมายู่ก็เริ่มมาคุยกับ ชาวบ้าน มองเห็นจุดแข็งของชุมชน ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ทอผ้าในพระ ราชดำริ แต่ที่ผ่านมามีชาวบ้าน กับโรงเรียนแยกส่วนกันเพราะประสบ การณ์จากผอ.คนก่อนๆ ที่ทำลายความเชื่อมั่นระหว่างกันให้หมดลง ดังนั้นเมื่อเข้ามารับตำแหน่ง ผอ.จรัสจึงใช้การบริหารอย่าง มีส่วนร่วม ลงมือพิสูจน์ตัวเอง 4 เดือนกว่าๆ จนชาวบ้านเชื่อใจ ก็ เริ่มเข้ามาคุย จัดประชุม สภาที่อาคารพัง สิ่งแวดล้อมไม่มีอะไรเลย

ก็เริ่มมาช่วยกันสร้าง ช่วยกันปรับปรุงจนดีขึ้น
ขณะเดียวกัน เมื่อมองเห็นว่าชุมชนมีความโดดเด่นเรื่องภูมิ
ปัญญา โรงเรียนเลยเอาปรัชญาชาวบ้านเข้ามาเป็นครูสอนในโรงเรียน
เพื่อเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้แน่นขึ้น เช่น วิชาทอผ้าพื้นเมือง
ชาวบ้านเริ่มบริจาคก็ เครื่องมือการทอ โดยวิชาเรียน 8 สาระจะสอน
ผ่านภูมิปัญญา คุณครูยา คุณครูตา และมีการจัดทำทำเนียบครู
ภูมิปัญญา เรียกว่าเป็นการสอนและอนุรักษ์พื้นบ้าน เชื่อมโยงบูรณา
การ เช่น การทอผ้ากับวิชาเลข การออกแบบลวดลาย ขบวนการนับ
เส้นฝ้าย (ความ) เอกระบวนการเลข วิทยุ ภาษาไทยกับสมุนไพร
ทำโครงการเรียนสมุนไพรอย่างสนุกกับภาษาไทย โครงการสุขภาพ
บรรยายภาคพึ่งตนเอง เป็นต้น

การขยับต่อ เกิดขึ้นเมื่อมีการประกวดโรงเรียนขนาดเล็ก
รร.บ้านกุดเสียดก็ส่งเข้าประกวดจนได้รางวัล รัปโลพระราชทาน
ส่งตั้งแต่ปี 50 - 52 ในระดับจังหวัดตลอด แต่ระดับประเทศกลับ
ติดเงื่อนไขจำนวนครูและเด็ก แต่ต่อมามีการจัดงานถนนคนเรียน
เขตการศึกษาได้เลือกโรงเรียนให้ไปแสดง จนคุณหญิงเกษมาเห็น
เกิดความสนใจและมีการถ่ายทำสารคดีการบูรณาการการศึกษา จน
ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจ

เมื่อพัฒนาทักษะชีวิตจนโดดเด่นแล้ว จึงพัฒนาทักษะวิชา
การกับคณะศึกษาศาสตร์ ม.มหาสารคาม และต่อมาในปี 2551
สกว.ให้ทุนวิจัยเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเยาวชนอย่าง
มีส่วนร่วม แบ่งเป็น 4 ฐานกิจกรรม คือ ทอผ้า สมุนไพร เกษตรอินทรีย์
ประเพณี ที่เป็นการวิจัยและพัฒนาเด็ก ให้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม
ปฏิบัติการ จนจากเด็ก 20 คน ปัจจุบันมี 140 ที่เป็นเครื่องยืนยัน
ว่าโรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สร้างคุณภาพการศึกษาจนเป็น
ที่เชื่อถือของผู้ปกครอง จากที่โรงเรียนครอบคลุมพื้นที่บริการแค่
หนึ่งชุมชน ปัจจุบันมีอีก 7-8 ชุมชนที่ส่งลูกหลานมาเรียนที่นี่

โรงเรียนกระดังงอ อ.สุวรรณ จ.ร้อยเอ็ด

สมจิตร์ จันทร์ศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนกระดังงอ สะท้อน
ว่า "โรงเรียนกระดังงอ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เน้นการพึ่งตนเองนำ
ชุมชนมาร่วมจัดการศึกษา อยู่ในเขตเทศบาลเมือง ตั้งมาได้ 30 ปีแล้ว
แต่ก่อนเป็นโรงเรียนวัด ครอบคลุมพื้นที่บริการหนึ่งหมู่บ้าน โดยทุก
ปีจะมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมวางแผนกับชุมชน
สภาพที่นี้ส่วนใหญ่พ่อแม่เอาเด็กมาฝากกับตายายเลี้ยงดูฐานะยากจน
เพราะพ่อแม่ทำงานอยู่ก็ทำให้โรงเรียนต้องดูแลเลี้ยงอาหารกลางวัน

เครื่องเขียน อุปกรณ์ต่างๆ ให้

หากมีการยุบจะส่งผลกระทบต่อเด็ก ที่ปัจจุบันมีอยู่
50 คน ซึ่งวิธีที่จะทำให้จำนวนเด็กมากขึ้นก็ทำได้ยากเพราะอยู่ใน
เขตเมือง มีทางเลือกมาก ประกอบกับเทศบาลไม่เคยอุดหนุนด้าน
การศึกษา โดยที่ผู้ปกครอง ศึกษาก็ต่างคัดค้านกับการยุบควบรวม
โดยมองว่าการจะเอาไปเรียนที่โรงเรียนใหญ่จะสร้างภาระให้กับพ่อ
แม่มากกว่า และเชื่อแน่นอนว่าจะทำให้เด็กหลุดจากระบบ เพราะ
ไม่มีเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ นอกเหนือจากที่รัฐอุดหนุนที่ไม่
เพียงพออยู่แล้ว"

โรงเรียนชานาพัฒนา ต.เจ้าเจ็ด อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา

เดชา พงษ์แดง ผู้อำนวยการโรงเรียนชานาพัฒนา สะท้อน
ว่า "โรงเรียนตั้งเมื่อปี 2519 โดยเป็นโรงเรียนที่คาบเกี่ยวระหว่าง 2
ชุมชน คือ ชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิม มีเด็กประมาณ 98
คน ครู 6 คน ครูอัตราจ้าง 3 คน

ด้วยความเป็นโรงเรียนที่คาบเกี่ยวชุมชนสองวิถีเช่นนี้ ทำให้
การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุมและคำนึงถึงเรื่องวิถีชีวิต
วิถีวัฒนธรรมอย่างมาก มีการสอนอย่างผสมผสานผ่านกิจกรรมการ
เรียนรู้ กิจกรรมการมีส่วนร่วม มีวิชาสอนศาสนาเฉพาะ เชิญอิหม่าม
เชิญพระมาสอน ให้ความสำคัญกับการแต่งกายในส่วนของเด็กมุสลิม

โดยก่อนนี้มีปัญหาเรื่องความเข้าใจเรื่องวิถีวัฒนธรรมตาม
หลักศาสนา จนต่อมาก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้
เห็นได้ชัดจากเรื่องอาหารกลางวัน ที่ชุมชน โรงเรียนระดมช่วยเหลือกัน
จนสามารถจัดทำอาหารกลางวันมาเลี้ยงเด็กๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
โดยที่แม่ครัวจะทำอาหารที่สามารถให้เด็กกินร่วมกันได้

ขณะเดียวกัน เมื่อเรื่องวิถีชีวิตเกิดการผสมผสาน โรงเรียนก็
จัดกิจกรรมเสริมอื่นๆ เช่น กองทุนสวัสดิการ ธนาคารโรงเรียนที่นำ
เรื่องคุณธรรมมาใช้ในการออมเงิน โครงการประกันอุบัติเหตุรายปี ฯลฯ
รวมทั้งการพัฒนาอาคารสถานที่ เครื่องมือสื่อต่างๆ โดยทำงานเชื่อม
ร้อยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น มีงานวิจัยทำร่วมกับ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น"

โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้เป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของโรงเรียน
ขนาดเล็กทั้งหมด มีทั้งที่เรียนในการพยายามแก้ไขปัญหาด้วยกลไก
ของชุมชนและโรงเรียนเอง รวมทั้งมีภาคีภายนอกเข้ามาสนับสนุน
แต่ก็ยังมึโรงเรียนขนาดเล็กอีกจำนวนมากที่กระจายตัวอยู่ในหลาย
พื้นที่ ในหลายพื้นที่ที่ต้องการบุคลากรครูเข้าไปสอนหนังสือแก่เด็กๆ
หลายพื้นที่ที่ต้องการการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องเรียนต่างๆ หวังว่า
ข้อมูลที่น่าเสนอเหล่านี้ จะทำให้คนทั่วไปในสังคมเห็นภาพของการ
การแก้ปัญหาาร่วมกันและจะช่วยเป็นอีกหนึ่งเสียง หนึ่งแรงในการ
สนับสนุนให้เกิดการจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องโรงเรียนขนาดเล็กอย่าง
จริงจังเสียที ■